

การศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อ
บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเมืองของจังหวัดชลบุรี

นางสาวอุทัยพิช ลิ้มประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974-522-756-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

019631 197150127

A STUDY OF VILLAGERS' ATTITUDE
REGARDING VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS' ROLE IN URBAN CHON BURI.

MISS UTHAITIP LIMPRASERT

A Thesis Submitted in Partial fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Science

Department of Preventive and Social Medicine

Graduate School

Chulalongkorn University

1993

ISBN 974-582-766-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเมือง ของจังหวัดชลบุรี
โดย นางสาวอุทัยทิพย์ ลี้มประเสริฐ
ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงทสสินี นุชประยูร

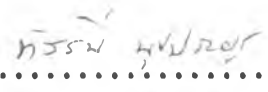

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์แพทย์หญิงเต็มศรี ชำนิจารกิจ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงทสสินี นุชประยูร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์บัณฑิต ธานีมน)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์วิทยา คุณานุกรกุล)

พิมพ์ต้นฉบับขยพกัถยอวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมเพ็ญมแผ่นเดียข

อุทัยทิพย์ ลิ้มประเสริฐ : การศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อบทบาทของอาสาสมัคร-
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเมือง ของจังหวัดชลบุรี (A STUDY OF
VILLAGERS' ATTITUDE REGARDING VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS' ROLE
IN URBAN CHON BURI) อ.ที่ปรึกษา รศ.พญ.ทัสสนี นุชประยูร อ.ที่ปรึกษา (ร่วม)
ผศ.นพ.บดี ณะมัน, 99 หน้า. ISBN 974-582-766-5

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงความรู้ ความคิดเห็น ทัศนคติของประชาชนที่มี
ต่อบทบาทของ อสม. ในเขตเมืองของจังหวัดชลบุรี และศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของ
ประชาชนที่มีต่อบทบาทของ อสม. ในเขตเมืองของจังหวัดชลบุรี การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้
แบบสอบถาม สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่สุ่มได้ ครอบคลุมตามเขตพื้นที่ จำนวน 1418
ราย ระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม 2535

ผลการวิจัยพบว่ามีหัวหน้าครัวเรือนหรือกลุ่มสมรสเพียงร้อยละ 20.7 ที่ทราบว่า มี อสม.
ปฏิบัติงานในชุมชน สำหรับทัศนคติที่มีต่อบทบาทของ อสม. นั้นพบว่าบทบาทของ อสม. ที่หัวหน้า-
ครัวเรือนหรือกลุ่มสมรสมีทัศนคติไปในทางที่ว้าเหมาะสมมากที่สุด คือ บทบาทด้านการแจ้งข่าวสาร
สาธารณสุขแก่เพื่อนบ้าน รองลงมาได้แก่ บทบาทด้านการรับข่าวสารและปัญหาสาธารณสุขจาก
เพื่อนบ้านแจ้งต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และบทบาทด้านการแนะนำ เผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ
อนามัยแก่เพื่อนบ้าน

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้าน อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน
ชุมชนของหัวหน้าครัวเรือนหรือกลุ่มสมรส และระยะเวลาที่ อสม. ปฏิบัติงานในชุมชน มีผลต่อการรับ
รู้ของชุมชนว่ามี อสม. ปฏิบัติงานในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 เกี่ยว
กับความคุ้นเคยกับ อสม. มาก่อน, การทราบบทบาท ของ อสม. และการที่เคยได้รับการจาก
อสม. มาก่อนนั้น มีผลกับทัศนคติต่อการมี อสม. ในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภาควิชา
สาขาวิชา
ปีการศึกษา

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C 445301 : MAJOR PREVENTIVE AND SOCIAL MEDICINE

KEY WORD: ATTITUDE/VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS' ROLE/URBAN CHON BURI
UTHAITIP LIMPRASERT : A STUDY OF VILLAGERS' ATTITUDE REGARDING
VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS' ROLE IN URBAN CHON BURI. THESIS
ADVISOR : ASSO. PROF. THASSANEE NUCHPRAYOON, THESIS CO-
ADVISOR : ASST. PROF. BODI DHANAMUN, 99 pp. ISBN 974-582-766-5

The purpose of this study is to provide the opinions and attitudes of the villagers in urban in Chon buri province toward the role of Village Health Volunteers (VHV). It is based on administering the questionnaires to gather information from all the head of families or their spouses in the community. By using One and Two Stage cluster random sampling, 1418 households were recruited for study during October to December 1992.

The result of the study shows that only 20.7% of the head of family or their spouses are aware the VHV are working in the community. As for their attitudes toward VHV personnel, the head of family or their spouses indicated that the most appropriate function of VHV personnel was to disseminate news regarding health matters to the public, and second to that, to pass on news from the community about its health concerns to the appropriate health care personnel. Beyond that, it was felt that they should advise, suggest and instruct the community in proper hygiene.

When considering the certain personal status factors of the heads of family or their spouses answering the survey, as it would impact results, it was found that age, occupation, education, the length of time for living in the community and the length of time for VHV personnel had been active in the community all had an statistically significant impact upon the awareness of respondents toward VHV activities ($p < .05$). Aside from that, prior knowledge of the role of VHV in the community, and prior utilization of VHV services had statistically significant impacts on the results ($p < .05$).

ภาควิชา.....

ลายมือชื่อนิติ.....

สาขาวิชา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิง ทัสสนี นุชประยูร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์บติ ธนะมัน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ทั้งสองท่านได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมข้อคิดเห็น ด้วยความเอาใจใส่และให้กำลังใจอย่างดียิ่งมาโดยตลอด

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ

1. คณะจารย์ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์วิทยา คุณานุภกรกุล
3. เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของเทศบาลในเขตจังหวัดชลบุรีทุกท่าน
4. นายแพทย์สุรียัน เครือละม้าย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิตา มารดา ที่ได้เป็นกำลังใจมาโดยตลอดจนสำเร็จการศึกษา

อุทัยทิพย์ ลิ้มประเสริฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๖
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญ.....	๘
สารบัญตาราง.....	๙
บทที่	
1. บทนำ.....	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
ความสำคัญของการวิจัย.....	๒
วัตถุประสงค์ทั่วไปของการวิจัย.....	๓
วัตถุประสงค์เฉพาะ.....	๓
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	๓
กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	๕
คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย.....	๖
ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย.....	๗
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	๗
2. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับทัศนคติ.....	๘
บทบาทของ อสม. ในเขตเมือง.....	๑๑
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๒

๓. วิธีเขียนวิธีวิจัย.....	๒๖
รูปแบบการวิจัย.....	๒๖
ประชากรศึกษา.....	๒๖
การเลือกตัวอย่าง.....	๒๖
ขนาดตัวอย่าง.....	๒๖
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๒๖
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๒๖
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๒๙
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๒๙
4. ผลการวิจัย.....	31
5. สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	74
รายการอ้างอิง.....	86
ภาคผนวก.....	91
ประวัติผู้วิจัย.....	99

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวน อสม. ในชุมชน/หมู่บ้านที่ส่งได้จำนวนตามเกณฑ์.....	31
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวน อสม. ในชุมชน/หมู่บ้านที่ส่งได้จำนวนตามอำเภอ.....	32
ตารางที่ 4.3	แสดงจำนวน อสม. ในชุมชน/หมู่บ้านที่ส่งได้จำนวนตามสถานศึกษา.....	33
ตารางที่ 4.4	แสดงจำนวน อสม. ในชุมชน/หมู่บ้านที่ส่งได้จำนวนตามอาชีพ.....	34
ตารางที่ 4.5	แสดงจำนวน อสม. ในชุมชน/หมู่บ้านที่ส่งได้จำนวนตามการศึกษา.....	35
ตารางที่ 4.6	แสดงจำนวน อสม. ในชุมชน/หมู่บ้านที่ส่งได้จำนวนตามระยะของเวลาที่เป็น อสม. ในชุมชน/หมู่บ้าน.....	36
ตารางที่ 4.7	แสดงจำนวนของหัวหน้าครัวเรือนหรือคสมรสจำนวนรวมตาม.....	37
ตารางที่ 4.8	แสดงจำนวนของหัวหน้าครัวเรือนหรือคสมรสจำนวนรวมตามระยะของเวลาเป็น คสมรส.....	38
ตารางที่ 4.9	แสดงจำนวนของหัวหน้าครัวเรือนหรือคสมรสจำนวนรวมตามสถานที่ ครัวเรือน.....	39
ตารางที่ 4.10	แสดงจำนวนของหัวหน้าครัวเรือนหรือคสมรสจำนวนรวมตามระดับการศึกษา.....	40
ตารางที่ 4.11	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคสมรสจำนวนรวมตามอาชีพ.....	41
ตารางที่ 4.12	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคสมรสจำนวนรวมตามอาชีพ.....	42
ตารางที่ 4.13	แสดงจำนวนของหัวหน้าครัวเรือนหรือคสมรสจำนวนรวมตามระยะของเวลาเป็น คสมรส.....	43
ตารางที่ 4.14	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคสมรสจำนวนรวมตามระยะของเวลาที่อาศัย อยู่ในชุมชน.....	44
ตารางที่ 4.15	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคสมรสจำนวนรวมตามการรับรู้ว่ามี อสม. ในชุมชน.....	45
ตารางที่ 4.16	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคสมรสจำนวนรวมตามอำเภอ.....และมีการรับรู้ว่ามี อสม. ในชุมชน.....	46

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 4.17	แสดงจำนวนของหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรส จำแนกตามระดับการศึกษาและการรับรู้ว่ามี อสม. ปฏิบัติงานในชุมชน / หมู่บ้าน.....	47
ตารางที่ 4.18	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรส จำแนกตามอาชีพ และการรับรู้ว่ามี อสม. ปฏิบัติงานในชุมชน / หมู่บ้าน.....	48
ตารางที่ 4.19	แสดงจำนวนของหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสจำแนกตามสถานทางเศรษฐกิจและการรับรู้ว่ามี อสม. ปฏิบัติงานในชุมชน / หมู่บ้าน....	49
ตารางที่ 4.20	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรส จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และการรับรู้ว่ามี อสม. ปฏิบัติงานในชุมชน/หมู่บ้าน..	50
ตารางที่ 4.21	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสที่ทราบว่ามี อสม. จำแนกตามการเคยพูดคุยกับ อสม.	51
ตารางที่ 4.22	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสที่ทราบว่ามี อสม. จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการคิดเรื่อง.....	51
ตารางที่ 4.23	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสจำแนกตามการทราบบทบาทของ อสม.	52
ตารางที่ 4.24	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสจำแนกตามการได้รับบริการ จาก อสม.	53
ตารางที่ 4.25	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสที่ทราบว่าในชุมชนมี อสม. จำแนกตามพฤติกรรมการรับบริการเมื่อเจ็บป่วย.....	54
ตารางที่ 4.26	แสดงทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสต่อการยอมรับบริการปฏิบัติงานของ อสม. ในชุมชน.....	55
ตารางที่ 4.27	แสดงลักษณะของ อสม. ในความต้องการของหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรส จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส และการศึกษา.....	57
ตารางที่ 4.28	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสที่ไม่ทราบว่าในชุมชนมี อสม. จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับความหมายของ อสม.....	59

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.29	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคัสเมรลที่ไม่ทราบว่ามี อสม. ในชุมชนจำแนกตามความเห็นของหัวหน้าครัวเรือนหรือคัสเมรลที่มีต่อบทบาทของ อสม.....	60
ตารางที่ 4.30	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือคัสเมรลที่ไม่ทราบว่ามี อสม. จำแนกตามพฤติกรรมการรับบริการเมื่อเจ็บป่วย.....	61
ตารางที่ 4.31	แสดงความแตกต่างระหว่างอายุของหัวหน้าครัวเรือนหรือคัสเมรลกับการรับรู้ว่ามี อสม. ในชุมชน.....	62
ตารางที่ 4.32	แสดงความแตกต่างระหว่างอาชีพกับการรับรู้ว่ามี อสม. ในชุมชน.....	64
ตารางที่ 4.33	แสดงความแตกต่างระหว่างการศึกษากับการรับรู้ว่ามี อสม. ในชุมชน....	65
ตารางที่ 4.34	แสดงความแตกต่างระหว่างฐานะเศรษฐกิจกับการรับรู้ว่ามี อสม. ในชุมชน	66
ตารางที่ 4.35	แสดงความแตกต่างระหว่างระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนกับการรับรู้ว่ามี อสม. ในชุมชน.....	67
ตารางที่ 4.36	แสดงความแตกต่างระหว่างระยะเวลาที่ อสม. ปฏิบัติงานในชุมชนหรือการรับรู้ของหัวหน้าครัวเรือนหรือคัสเมรล.....	68
ตารางที่ 4.37	แสดงความแตกต่างระหว่างความคุ้นเคยกับ อสม. ในชุมชนกับทัศนคติต่อการมี อสม. ของหัวหน้าครัวเรือนหรือคัสเมรลที่ทราบว่ามี อสม. ในชุมชน จำนวน 293 ราย.....	69
ตารางที่ 4.38	แสดงความแตกต่างระหว่างความร่าเริงที่มีต่อบทบาทของ อสม. กับทัศนคติต่อการมี อสม. ในชุมชน ของหัวหน้าครัวเรือนหรือคัสเมรลที่ทราบว่ามี อสม. ในชุมชน จำนวน 293 ราย	70
ตารางที่ 4.39	แสดงความแตกต่างระหว่างบริการอนามัยที่เคยได้รับจาก อสม. กับทัศนคติต่อการมี อสม. ในชุมชน ของหัวหน้าครัวเรือน หรือ คัสเมรลที่ทราบว่ามี อสม. จำนวน 293 ราย.....	71

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 4.40 แสดงสรุปความแตกต่างระหว่างการรับรู้ว่ามี อสม. ปฏิบัติงานใน
ชุมชนกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง..... 72

ตารางที่ 4.41 แสดงสรุปความแตกต่างระหว่างทัศนคติต่อการมี อสม. ในเขตเมือง
กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง..... 73